

**ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ ΓΕΝΙΚΩΝ ΛΥΚΕΙΩΝ
ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 30 ΜΑΪΟΥ 2025
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΤΕΣΣΕΡΙΣ (4)**

ΚΕΙΜΕΝΟ 1

[Δημιουργικότητα]

Η δημιουργικότητα νοείται ως μια διαδικασία, η οποία οδηγεί σε κάποια μορφή δημιουργικής παραγωγής και χαρακτηρίζεται από πρωτοτυπία και αποτελεσματικότητα, ενώ μπορεί να συνδυάζει ιδέες ή υλικά με νέους τρόπους. Συνδέεται άμεσα με τη φαντασία, την καινοτομία, την επίλυση προβλημάτων και την αποκλίνουσα σκέψη, αλλά η πολύπλευρη φύση της καθιστά δύσκολο το εγχείρημα να την ορίσει κάποιος.

Μπορεί κανείς να πει ότι η επίλυση προβλημάτων, η εξεύρεση λύσεων και η παροχή πολύτιμης εργασίας μέσω της φαντασίας, της πρωτοτυπίας και της ευχέρειας απαιτούν δημιουργικό νου. Η αξία της δημιουργικότητας είναι πολιτιστικά, κοινωνικά αλλά και οικονομικά αδιαμφισβήτητη, εξ ου και η ένταξή της στους γενικούς εκπαιδευτικούς στόχους παγκοσμίως.

Η δυναμική σχέση της εκπαίδευσης μέσω των τεχνών με τη δημιουργικότητα έχει επιβεβαιωθεί ερευνητικά. Η συμμετοχή των παιδιών σε καλλιτεχνικές δράσεις ενισχύει την καλλιέργεια της αποκλίνουσας σκέψης τους. Στο ίδιο πνεύμα, εντοπίζεται ισχυρή σχέση ανάμεσα στην ενασχόληση με τις τέχνες και στην ανάπτυξη της φαντασίας, την κατανόηση σύνθετων εννοιών και την ανάληψη πρωτοβουλιών για την εξεύρεση λύσεων σε προβληματικές καταστάσεις. Σε ένα πολύτεχνο εργαστήρι, το παιχνίδι με τις μορφές εξασφαλίζει μοναδικές πολυαισθητηριακές εμπειρίες μάθησης και ζωής για το μικρό παιδί. Στο παιδί που πειραματίζεται με τις μορφές στο παιχνίδι του, εξασφαλίζονται ευκαιρίες να ανακαλύψει και να εκφράσει συναισθήματα, αγωνίες και σκέψεις. Ταυτόχρονα, η ίδια εμπειρία παρέχει τη δυνατότητα ειδικά στο μικρό παιδί να καθρεφτιστεί στο δημιούργημά του, να νιώσει την ιδιαιτερότητα και τη μοναδικότητα του προσώπου του και να αναπτυχθεί.

[Αντώνης Λενακάκης, *Τέχνες-διαδίκτυο-δημιουργικότητα*, ΤΕΠΑΕ ΑΠΘ, 2024, ePublishing: Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης, απόσπασμα ελαφρώς διασκευασμένο για τις ανάγκες της εξέτασης].

ΚΕΙΜΕΝΟ 2

Η δημιουργικότητα αρχίζει από την κούνια

Αν νομίζετε πως η ικανότητα να κάνει κάποιος σύνθετες σκέψεις αφορά μόνο τους ενηλίκους, κάνετε λάθος. Κι αυτό διότι επιστήμονες του Πανεπιστημίου του Μπέρμιγχαμ και του Πανεπιστημίου Κεντρικής Ευρώπης στην Αυστρία (CEU), έπειτα από σχετική έρευνα, διαπίστωσαν πως η δημιουργική σκέψη ξεκινά από την... κούνια. Όπως συγκεκριμένα

προέκυψε από τη μελέτη τους που δημοσιεύθηκε στο επιστημονικό περιοδικό «PNAS», τα βρέφη ηλικίας έως 12 μηνών όχι μόνο είναι ικανά για δημιουργική σκέψη πολύ πριν αρχίσουν να μιλάνε, αλλά και αυτού του είδους η σκέψη είναι απαραίτητη για την ανάπτυξη της γλωσσικής τους ικανότητας.

Όπως εξήγησε η επικεφαλής της μελέτης, νευροεπιστήμονας με ειδίκευση στη βρεφική και πρώιμη παιδική ηλικία Δρ. Μπάρμπαρα Πομιεχόφσκα, στόχος της ερευνητικής της ομάδας ήταν να ανακαλύψει την «πηγή» της ανθρώπινης δημιουργικότητας και της παραγωγικής σκέψης. «Η ανθρώπινη ευφυΐα και δημιουργικότητα βασίζονται στη συνδυαστική σκέψη ή στην ικανότητα σχηματισμού εντελώς νέων σκέψεων, συνδυάζοντάς τες με υπάρχουσες (γνωστές) έννοιες και ιδέες. Η δημιουργικότητα των ανθρώπων δεν έχει όρια, μας πήγε στο φεγγάρι και μας επέτρεψε να θεραπεύσουμε θανατηφόρες νόσους, αλλά δεν γνωρίζουμε ακόμα πότε και πώς προκύπτει αυτή η εντυπωσιακή ικανότητα συνδυασμού ιδεών και εφεύρεσης νέων πραγμάτων. Αυτή η έρευνα δείχνει ότι πρέπει να πάμε πίσω στην αρχή της γλωσσικής ανάπτυξης για να λύσουμε αυτό το παζλ».

Σύμφωνα με τη δόκτορα Πομιεχόφσκα, η συγκεκριμένη μελέτη έδειξε πως η ανθρώπινη δημιουργικότητα είναι αρχέγονη και ξεκινά ήδη από τη βρεφική ηλικία. «Όταν μιλάμε για δημιουργικότητα, αναφερόμαστε συνήθως σε ανθρώπους που ασχολούνται με τις τέχνες, σε κάποιους εφευρέτες και γενικότερα σε ενήλικους και μεγαλύτερα παιδιά που έχουν κάποιο ιδιαίτερο ταλέντο. Πολύ λίγοι άνθρωποι μπορούν να φανταστούν πως ένα μικρό ανθρωπάκι έχει ικανότητα για συνδυαστική σκέψη. Θα πρέπει, επομένως, να μελετήσουμε τις συνθήκες εκείνες που επηρεάζουν αρνητικά την ανάπτυξη των δημιουργικών γνωστικών ικανοτήτων του βρέφους. Και τώρα που γνωρίζουμε ότι αυτή η ικανότητα ξεκινά νωρίς, μπορούμε να εξετάσουμε όλους αυτούς τους βιολογικούς, κοινωνικούς και περιβαλλοντικούς παράγοντες που μπορεί να την επηρεάσουν. Για παράδειγμα η φτώχεια, το ανθυγιεινό περιβάλλον διαβίωσης, το χαμηλό μορφωτικό επίπεδο των γονιών, η έλλειψη κοινωνικής υποστήριξης και η κακή διατροφή είναι γνωστοί παράγοντες που επιδρούν στη γνωστική ανάπτυξη των παιδιών».

[Άρθρο της Κέλλυς Φαναριώτη από το διαδίκτυο (tovima.gr), 13-08-2024, συντομευμένο και ελαφρώς διασκευασμένο για τις ανάγκες της εξέτασης].

ΚΕΙΜΕΝΟ 3

[Εξαίσια αστική μας κοινωνία]

Ανεβαίνω στο γραφείο κι αμέσως ζαρώνει η καρδιά μου. Οι αγαπητοί μου συνάδελφοι καταφθάνουν λαχανιασμένοι. Κάθε πρωί μελετώ σχολαστικά την καλημέρα τους, το ύφος τους και τη ματιά τους. Δεν μπορώ να καταλάβω πώς έγινε και μαζεύτηκαν όλες οι μπαγιάτικες φάτσες πάνω στο δικό μου το κεφάλι. Εκείνο όμως που με απελπίζει περισσότερο είναι, πως το ίδιο σχεδόν συμβαίνει και σε όλα τα άλλα γραφεία. Αυτό το διαπίστωσα μόνος μου τελευταία, όταν πάνω στην αγανάκτησή μου, είπα ν' αλλάξω και πάλι δουλειά, για να μην τους βλέπω όλη μέρα μπροστά μου. Κατόπι σκέφτηκα πως θα τους έχει αποξεράνει έτσι, σώμα και καρδιά, το πολύ διάβασμα, το κλείσιμο ή η βαθιά σκέψη. Σηκώθηκα και ξαναπήγα στις διάφορες μεγάλες σχολές για να τους δω νεαρούς και φρέσκους

φρέσκους. Χώθηκα βέβαια στις αίθουσες των πρωτοετών. Εδώ, είπα, μέσα σ' αυτό το φυτώριο, θα φανεί το πράγμα. Και όμως η εντύπωσή μου ήταν εξίσου αποκαρδιωτική· το επόμενο κύμα, δεν αποκλείεται, να είναι χειρότερο.

Σκέφτομαι μήπως πρέπει ν' αλλάξω επάγγελμα και όχι μονάχα γραφείο. Τώρα όμως είναι μάλλον αργά· ούτε τέχνη ξέρω, ούτε για να πάω μαθητευόμενος έχω την ηλικία και το κουράγιο, αλλά ούτε τα χαρτιά και τα κατάστιχα¹ χωνεύω. Θα ήθελα, είναι αλήθεια, προ πολλού να ήμουν εργάτης· παράλληλα όμως να έχω αυτή την ίδια ψυχή, τις ίδιες γνώσεις και τα ίδια μυαλά.

1. κατάστιχα: λογιστικά βιβλία, βιβλία επαγγελματιών

[Γιώργος Ιωάννου, *Για ένα φιλότιμο*, εκδ. Κέδρος, 1980, απόσπασμα διασκευασμένο για τις ανάγκες της εξέτασης].

Θέμα Α

- A1.** Να αποδώσετε συνοπτικά σε μία παράγραφο 70-80 λέξεων τις θέσεις της Μπάρμπαρα Πομιεχόφσκα στο **Κείμενο 2** για την ανθρώπινη δημιουργικότητα.

Μονάδες 20

Θέμα Β

- B1.** Να επαληθεύσετε ή να διαψεύσετε, με βάση το **Κείμενο 1**, τις παρακάτω περιόδους λόγου, γράφοντας στο τετράδιό σας, δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί σε κάθε περίοδο, τη λέξη **Σωστό** ή **Λάθος** (χωρίς αναφορά σε χωρία του κειμένου):

- α. Ένα από τα χαρακτηριστικά της δημιουργικότητας είναι ότι αποφέρει αποτελέσματα.
- β. Ένας από τους στόχους της εκπαίδευσης, σε παγκόσμιο επίπεδο, είναι η καλλιέργεια της δημιουργικότητας.
- γ. Η σύνδεση της δημιουργικότητας με τις τέχνες στην εκπαίδευση δεν έχει ερευνηθεί.
- δ. Η επαφή του παιδιού με τις τέχνες δυσχεραίνει την προσπάθειά του να επιλύσει προβλήματα.
- ε. Το παιδί, μέσα από το δημιουργικό παιχνίδι, ανακαλύπτει τον εαυτό του.

Μονάδες 15

- B2.** Το **Κείμενο 1** αποτελεί δείγμα επιστημονικού λόγου. Να εντοπίσετε δύο γλωσσικές επιλογές που το επιβεβαιώνουν (μονάδες 2) δίνοντας το αντίστοιχο χωρίο (μονάδες 2) και να αιτιολογήσετε την επιλογή σας (μονάδες 6).

Μονάδες 10

- B3.** α. Ποιο είναι το επικοινωνιακό αποτέλεσμα του τίτλου του **Κειμένου 2** και πώς επιτυγχάνεται; (μονάδες 3)

β. «Θα πρέπει, επομένως, να μελετήσουμε τις συνθήκες εκείνες που επηρεάζουν αρνητικά την ανάπτυξη των δημιουργικών γνωστικών ικανοτήτων του βρέφους»: Να μεταφέρετε την περίοδο λόγου του **Κειμένου 2** στην αντίθετη σύνταξη κάνοντας τις αναγκαίες μετατροπές (μονάδες 5) και να επισημάνετε δύο αλλαγές στο ύφος (μονάδες 2).

Μονάδες 10

Θέμα Γ

Γ1. Γιατί εμφανίζεται προβληματισμένος ο ήρωας του **Κειμένου 3** και πώς εκδηλώνει τον προβληματισμό του; Να απαντήσετε αξιοποιώντας συνολικά τρεις (3) διαφορετικούς κειμενικούς δείκτες. Εσείς πώς θα αντιδρούσατε σε ανάλογη περίπτωση; (150-200 λέξεις)

Μονάδες 15

Θέμα Δ

Δ1. Τα **Κείμενα 1** και **2** αναφέρονται στη δημιουργικότητα και τη σημασία της. Αξιοποιώντας δημιουργικά το περιεχόμενό τους, σε ένα άρθρο 350-400 λέξεων που θα αναρτήσετε στο προσωπικό σας ιστολόγιο, να αναφέρετε:

α) τους λόγους για τους οποίους το σύγχρονο σχολείο οφείλει να καλλιεργεί τη δημιουργικότητα των μαθητών/ μαθητριών και

β) τους τρόπους με τους οποίους εσείς επιλέγετε στην προσωπική σας ζωή να εκφράσετε τη δημιουργικότητά σας.

Μονάδες 30

ΟΔΗΓΙΕΣ (για τους εξεταζομένους)

- 1.** Στο **εξώφυλλο** να γράψετε το εξεταζόμενο μάθημα. Στο **εσώφυλλο πάνω-πάνω** να συμπληρώσετε τα ατομικά σας στοιχεία. Στην **αρχή των απαντήσεών σας** να γράψετε πάνω-πάνω την ημερομηνία και το εξεταζόμενο μάθημα. **Να μην αντιγράψετε** τα θέματα στο τετράδιο και **να μη γράψετε** πουθενά στις απαντήσεις σας το όνομά σας.
- 2.** Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων, αμέσως μόλις σας παραδοθούν. **Τυχόν σημειώσεις σας πάνω στα θέματα δεν θα βαθμολογηθούν σε καμία περίπτωση.** Κατά την αποχώρησή σας, να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
- 3.** Να απαντήσετε **στο τετράδιό σας** σε όλα τα θέματα **μόνο** με μπλε ή **μόνο** με μαύρο στυλό με μελάνι που δεν σβήνει.
- 4.** Κάθε απάντηση τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
- 5.** Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
- 6.** Χρόνος δυνατής αποχώρησης: 10.00 π.μ.

ΣΑΣ ΕΥΧΟΜΑΣΤΕ ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ